

Paluu Miksi-kysymyksen äärelle

Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus toimintakyvyn
ja osallisuuden tukemisen ensisijaisena
keinona

Valtakunnalliset sosku-kahvit 5.6.26

Laura Leppänen, kehittäjäsosiaalityöntekijä
Länsi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

laura.leppanen@varha.fi

lansi-suomen.sosiaalialanosaamiskeskus@varha.fi

Miksi-kysymys sosiaalityössä on jäänyt taka-alalle -Miksi sillä on väliä

- ❖ Viime vuosina sosiaalityön arkea ovat voimakkaasti ohjanneet rakenteet, järjestelmät ja erilaiset tekniset vaatimukset:
 - uudet asiakastietojärjestelmät, kirjaamisen tekniset ohjeet, palveluprosessien ja -tuotteiden kuvaukset, mittarit jne.
 - Nämä ovat kaikki tärkeitä ja perusteltuja.
- ❖ Mutta samalla on käynyt niin, että kysymys miksi – miksi tätä tehdään, mitä yritämme saada aikaan asiakkaan elämässä – on jäänyt helposti taka-alalle.
- ❖ Kun miksi jää epäselväksi, tilalle tulee usein tarve:
 - hyvin yksityiskohtaisille ohjeille
 - valmiille fraasiteksteille
 - palvelut korostuvat tapana vastata asiakkaiden tarpeisiin
- ❖ Tämä ei kerro työntekijöiden osaamattomuudesta – vaan pikemminkin siitä, että työn ydin ei ehdi tai pääse näkyväksi.
- ❖ Sosiaalityön ammatillinen asiantuntijatyö alkaa siitä, että pystymme vastaamaan kysymykseen: mitä muutosta tässä tilanteessa tavoitellaan asiakkaan elämässä? Jos tämä jää epäselväksi, työn ydin peittyy helposti prosessien ja rakenteiden alle.

SOSIAALIHUOLTOLAKIUUDISTUS KUTSUU MIKSI-KYSYMYKSEN ÄÄRELLE
Miksi -kysymystä pitää kuljettaa mukana valmistelusta arjen tulkintoihin ja johtamiseen

Miksi –kysymys sosiaalihuoltolakiesityksessä

1§ lain tarkoitus

- 1) edistää ja ylläpitää **hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta**;
- 2) **vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta**;
- 3) turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut **hyvinvointia edistävät toimenpiteet**;
- 4) edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa;
- 5) parantaa yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä 1–4 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. (8.7.2022/589)

10 a § Hyvinvoinnin edistäminen

- Hyvinvoinnin edistäminen on sosiaalihuollon suunnitelmallista, poikkihallinnollista työtä, jonka tavoitteena on **vahvistaa toimintakykyä ja osallisuutta sekä ehkäistä hyvinvoinnin riskejä** väestö-, yhteisö- ja yksilötasolla.
- Työ toteutuu yhteisöjä vahvistamalla ja yhteistyössä (kunnat, järjestöt, palvelut), kohdistuen sekä koko väestöön että tarpeen mukaan eri ryhmiin – ja tekee näkyväksi sosiaalihuollon laajemman roolin eriarvoisuuden vähentämisessä.

11§ Tuen tarpeet

15 § Sosiaalihuollon ammatillinen asiantuntijatyö

Sosiaalihuollon ammatillisella asiantuntijatyöllä tarkoitetaan suunnitelmallista ja muutokseen tähtäävää asiakas- ja asiantuntijatyötä, johon sisältyy asiakkaan tuen tarpeista ja tilanteesta riippuen:

- 1) tuen tarpeen arviointi;
- 2) asiakassuunnitelman laadinta sekä asiakkaan tilanteen seuranta ja siihen reagointi;
- 3) päätöksenteon valmistelu ja päätöksenteko;
- 4) laissa säädetyt ilmoitus-, ohjaus-, valvonta- ja selvitystehtävät;
- 5) asiakkaan ohjaaminen, neuvonta ja psykososiaalisen tuen antaminen; sekä
- 6) asiakkaan saaman tuen kokonaisuuden koordinointi ja jatkuvuuden varmistaminen sekä tähän liittyvä monialainen yhteistyö.

Ammatillinen asiantuntijatyö toimintakyvyn ja osallisuuden tukemisessa

Tilanteen ymmärtäminen

Toimintakyky ja osallisuus osana arkea ja elinympäristöä

Muutoksen suuntaaminen

Tavoitteet näkyviksi ja arkeen kiinnittyviksi

Muutoksen tunnistaminen ja tulkinta

Tapahtuuko muutos ja miten se vaikuttaa asiakkaan elämässä?

- Toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen ei ole vain kysymys siitä, mihin palveluun asiakas ohjataan.
- Se on kysymys siitä, mitä sosiaalityössä ja sosiaaliohjauksessa tehdään ammatillisena työnä.
- Mitä oikeastaan teemme silloin, kun pyrimme vahvistamaan ihmisen mahdollisuuksia toimia omassa arjessaan, rakentaa tulevaisuutta ja olla osallinen omassa elämässään?

Hyvinvoinnin edistäminen asiakastyössä

Hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet → asiakastyön sisältö

Jos lain tasolla tavoitteena on:

- osallisuus
- toimintakyky
- eriarvoisuuden vähentäminen

niin asiakastyössä pitäisi näkyä:

- miten toimintakykyä tuetaan konkreettisesti
 - miten osallisuus mahdollistuu
 - missä kohtaa eriarvoisuus estää muutosta
- eikä vain:
- palvelun myöntäminen
 - prosessin eteenpäin vieminen

Miten miksi -kysymys näkyy asiakastyössä

❖ Prosessi/palvelu-lähtöinen näkökulma

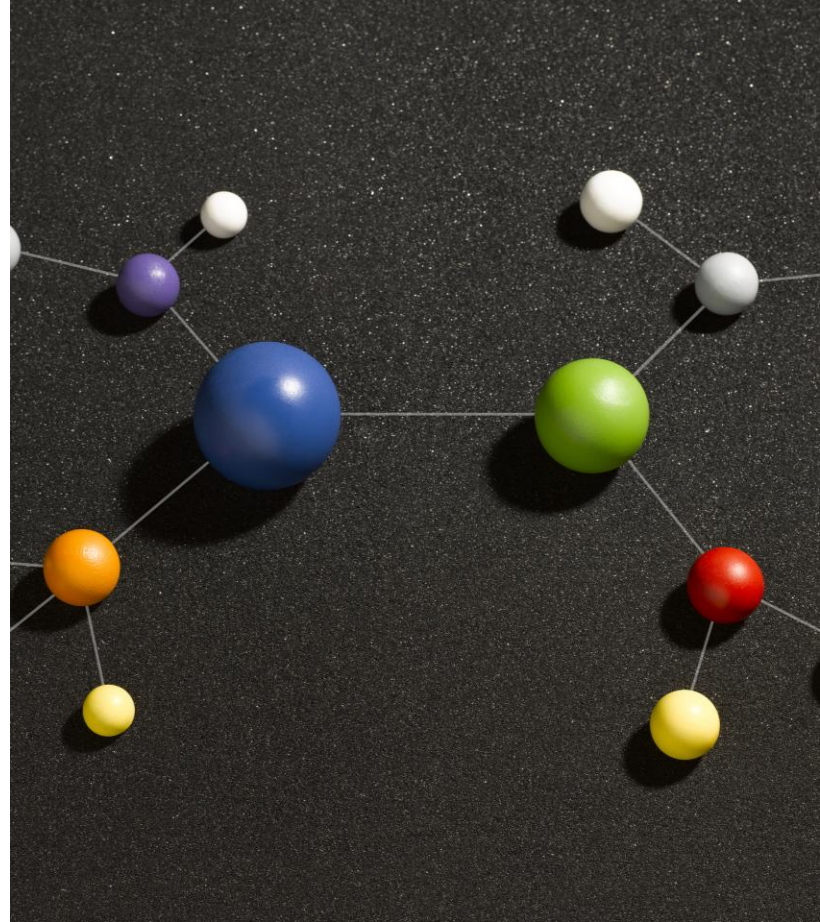
- Asiakkaalle myönnetään sosiaalinen kuntoutus/ jatkossa työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuki
- Asiakas ohjataan ryhmään

❖ Miksi –kysymyksen sanoittaminen

- Mitä muutosta tavoitellaan asiakkaan arjessa?
- Mihin toimintakyvyn osa-alueeseen tavoitteet liittyvät?
- Missä osallisuuden este on – ja mitä sille tehdään?

❖ Miksi –kysymyksen ohjaava asiantuntijatyö

- Tavoite on muutos, ei toimenpide
- Perustelen valinnat asiakkaan tilanteesta käsin
- Pystyn sanomaan: mitä muuttuu asiakkaan elämässä

Mitä tämä tarkoittaa organisaatiolle?

Miksi-kysymys ei ole vain yksittäisen työntekijän asia:

- Miten tavoitteet kirjataan → ohjaavatko ne oikeasti muutosta?
- Miten mittarit ohjaavat työtä → mittaammeko palveluita vai muutosta?
- Miten aikaa käytetään → jääkö asiantuntijatyölle tilaa?

Osallisuus on yhteyksien rakentamista

- Sosiaalityö on usein yksilötyötä, mutta osallisuus ei ole yksilön sisäinen asia
 - Osallisuus rakentuu aina suhteissa: muihin ihmisiin, yhteisöihin, palveluihin ja rakenteisiin
- Osallisuus tarkoittaa:
 - olemista suhteissa
 - mahdollisuutta toimia muiden kanssa
 - pääsyä yhteisiin paikkoihin ja rakenteisiin
- Sosiaalityön asiantuntijuus laajenee: yksilön tukemisesta → yhteyksien rakentamiseen
- Ei riitä, että tuemme yksilöä – meidän on rakennettava myös niitä yhteyksiä, joissa osallisuus toteutuu
 - Tämä tarkoittaa, että sosiaalityössä ei riitä, että tuemme yksilöä hahmottamaan elämäntilannettaan tai asettamaan tavoitteita. Meidän tehtävämme on myös rakentaa ja mahdollistaa niitä yhteyksiä, joissa osallisuus voi toteutua.
 - Olisiko aika tiivistää yhteistä tekemistä hv-alueiden, kuntien, järjestöjen, seurakuntien ym. kanssa (esim. Olkkari)

Osallisuus ei ole ominaisuus – vaan suhde ympäristöön

SHL-uudistus ja Miksi -kysymys

❖ Miksi –kysymyksen kirkastaminen uuden sosiaalihuoltolain ytimenä

- *sosiaalityön ensisijaisuus ei ole palvelukysymys, vaan asiantuntijatyötä*
- tavoitteena toimintakyvyn, osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen yksilö- ja yhteisötasolla

❖ Mitä tämä tarkoittaa asiantuntijatyössä

- sosiaalityö ymmärtää tilanteita, suuntaa muutosta ja arvioi sitä
- sosiaalipalvelut ovat välineitä tämän työn rinnalla – eivät sen korvike

❖ Osallisuus laajentaa työn kohdetta

- ei synny yksilötyöllä yksin → edellyttää yhteisöjä, ympäristöjä ja rakenteita
- asiantuntijuus = yksilön tukeminen + yhteyksien ja mahdollisuuksien rakentaminen

❖ Jos Miksi –kysymys ei kulje kirkkaana mukana, riskinä on, että:

- painopiste siirtyy palveluihin ja prosesseihin
- sosiaalityö jää portinvartijaksi sosiaalipalveluihin, ei toteudu aidosti muutosta mahdollistavana työnä

*Sosiaalityön ammatillinen asiantuntijatyö on lopulta jatkuvaa
Miksi-kysymyksen äärelle palaamista: mitä muutosta tavoitellaan, miten
se syntyy ja missä se lopulta näkyy asiakkaan elämässä.*

*Jos sosiaalityön Miksi on kirkas, sosiaalityön ammatillinen
asiantuntijatyö pystyy suuntaamaan muutosta*

*– mutta osallisuus ei vahvistu ilman yhteyttä yhteisöihin, ympäristöihin
ja rakenteisiin.*